

บทที่ 1

ความทั่วไป

การสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีปรากฏในสังคมมาตั้งแต่โบราณ โดยเริ่มจากการช่วยเหลือกันภายในครอบครัว ภายในหมู่ญาติมิตร เป็นต้น ต่อมาศาสนาโดยตัวแทนคือ วัดเข้ามามีบทบาทด้วย เมื่อสังคมซับซ้อนขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรม การเปลี่ยนจากระบบเกษตรกรรมมาเป็นระบบอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม และรูปแบบในการดำเนินชีวิต รวมถึงค่านิยมและบรรทัดฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่ความยุ่งยากของปัญหาสังคม โดยเฉพาะสังคมแบบอุตสาหกรรม

สภาพสังคมในปัจจุบัน วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนต้องต่อสู้ ดิ้นรน เพื่อความอยู่รอด เผชิญปัญหามากมายทั้งปัญหาส่วนตัวและสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนับวันจะน้อยลง ฉะนั้นงานสังคมสงเคราะห์จึงมีบทบาทในการให้บริการช่วยเหลือ สนับสนุน ปลอดภัย แก้ไขปัญหาต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

แต่ละสังคมย่อมประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันและสิ่งแวดล้อมในแง่ของความสัมพันธเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ก็จริง แต่มีอิทธิพลมาก ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมดีก็จะเป็นผลดีในด้านพัฒนาสังคม แต่ถ้าเป็นไปในทางไม่ดีก็จะก่อให้เกิดปัญหาต่อบุคคลเองและต่อสังคม ส่วนสิ่งแวดล้อมสามารถพิจารณาได้ 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมที่เห็นได้ เช่น สิ่งก่อสร้าง ต้นไม้ ภูเขา เป็นต้น สิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม เป็นต้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีอิทธิพลในการหล่อหลอมจิตใจและบุคลิกภาพของบุคคล เพราะฉะนั้นในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจึงต้องให้ความสำคัญทั้งตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมด้วย งานสังคมสงเคราะห์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงความพึงพอใจในการเข้ากลุ่ม คบค้าสมาคมกันในกลุ่มรูปแบบต่าง ๆ แต่ลักษณะของความเป็น

สังคมอุตสาหกรรม สังคมเมือง และเน้นเรื่องวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้สถาบันบางอย่างซึ่งเคยช่วยเหลือบุคคลให้ได้รับความพึงพอใจ มีอิทธิพลน้อยลงมาก เช่น ครอบครัว วัด เป็นต้น ดังนั้นงานสังคมสงเคราะห์จึงได้เข้ามามีบทบาทเพื่อทดแทนหน้าที่ของสถาบันดังกล่าว¹

โดยทั่วไปมักเข้าใจกันว่า การสังคมสงเคราะห์ คือ การแจกเงิน ของกินของใช้ ให้แก่คนยากจนเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วการสังคมสงเคราะห์มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านั้น เพราะคนรวยก็อาจมีปัญหาและต้องการความช่วยเหลือแก้ไขเช่นเดียวกัน เช่น นาย ก. เป็นคนมีการศึกษา มีฐานะร่ำรวย แต่ก็อาจมีปัญหาภายในครอบครัวได้ เป็นต้น ฉะนั้น ตามหลักวิชาที่ศึกษากันอยู่ในสถาบันการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และตามแนวทางการบริหารงานด้านนี้ การสังคมสงเคราะห์จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรือส่งเสริมความอยู่ดีกินดี ความเจริญของบุคคลทุกคน เพื่อให้เกิดสวัสดิภาพและความมั่นคงแห่งสังคมส่วนรวม

ความหมายของการสังคมสงเคราะห์

บุคคลส่วนมากมักจะมีความเข้าใจในเรื่องการสังคมสงเคราะห์แคบกว่าความหมายที่แท้จริง ความหมายย่อมขึ้นอยู่กับความรู้สึกรับผิดชอบของบุคคลที่มีต่อสังคม ถ้าบุคคลทั่วไปมีความรู้สึกรับผิดชอบในสังคมส่วนรวมสูง ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ก็กว้างขวางในทางตรงข้ามถ้าบุคคลส่วนใหญ่ไม่รู้สึกรู้ว่าจะต้องรับผิดชอบต่อความทุกข์ยากของเพื่อนร่วมสังคม ความหมายของการสังคมสงเคราะห์จะอยู่ในวงแคบ ดังจะเห็นได้ว่าแต่ก่อนเข้าใจกันว่า การสังคมสงเคราะห์นั้นคือการกุศล เป็นหน้าที่ของคนร่ำรวยใจบุญ แต่ในสังคมปัจจุบันสมาชิกของสังคมมักจะรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันต่อความผาสุกของบุคคลอื่น ๆ เพื่อประโยชน์สุขของสังคม

Herbert Hewitt Stroup² ได้ให้ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า “การสังคมสงเคราะห์ คือ ศิลปการนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้สนองความต้องการของบุคคล กลุ่มชน และชุมชน โดยใช้วิธีการตามหลักวิชาการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเหล่านี้ช่วยตัวเองได้”

ตามความหมายนี้ ในแง่ของศิลป์ ก็หมายถึงการรู้จักสร้างความสัมพันธ์ คือ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีศิลป์ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่มีปัญหา

1. Herbert Hewitt Stroup, *Social Work : An Introduction to the Field* (New Delhi : Eurasia Publishing House, 1965), p.8
2. Herbert Hewitt Stroup, *Social Work : An Introduction to the Field* (New York: American Book Company, 1960), p.1

ส่วนการใช้หลักวิชาทางวิทยาศาสตร์ ก็หมายถึง ต้องมีเหตุผล ในการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและตัวผู้มีปัญหา, มีการวิเคราะห์, มีการวางแผนในการช่วยเหลือ และลงมือให้การช่วยเหลือตามขั้นตอนที่วางเอาไว้ นอกจากนั้นจะต้องมีการติดตามผล และประเมินผลด้วย

สำหรับทรัพยากรจะหมายถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ อาจจะพิจารณาได้เป็น 3 ประเภท คือ ทรัพยากรอุปนัย (Informal Resource) เช่น พ่อ แม่ พี่น้องที่ใกล้ชิด ทรัพยากรรูปนัย ได้แก่ องค์กร สถานสังคมต่าง ๆ และทรัพยากรทางสังคม เช่น โรงพยาบาล สาธารณสถานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งทุกคนมีสิทธิใช้ประโยชน์

Helen I. Clarke³ ให้ความหมายว่า “การสังคมสงเคราะห์” ไว้ว่า “การสังคมสงเคราะห์ ถือเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งซึ่งให้บริการแก่ประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลเดียว กลุ่มคน หรือชุมชน โดยช่วยแก้ปัญหาที่เขาประสบอยู่ บริการดังกล่าวเป็นบริการขององค์กรหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์โดยตรงและโดยอ้อม เช่น สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล โรงเรียน ศูนย์บริการต่าง ๆ เป็นต้น

Joseph Anderson⁴ ให้ความหมายว่า “การสังคมสงเคราะห์เป็นอาชีพอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการให้บริการแก่ประชาชน เพื่อช่วยเหลือไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะอยู่ในฐานะเช่นใด ให้ได้รับความพึงพอใจในมาตรฐานการดำเนินชีวิต, มีความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่น ๆ ตามความสามารถ และตามอัธยาศัยของเขา

Max Siporin⁵ ให้ความหมายว่า “การสังคมสงเคราะห์เป็นวิธีการทางสังคมเพื่อช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ปัญหาของบุคคลและของสังคมเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นกระทำหน้าที่ในสังคมต่อไปได้ เป็นวิชาชีพให้บริการแก่มนุษย์ซึ่งต้องอาศัยศิลปะและวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติงาน”

จากคำจำกัดความของนักวิชาการท่านต่าง ๆ สรุปได้ว่า งานสังคมสงเคราะห์ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ (Science and Art) หมายถึงศิลปะของการนำเอาทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ (Natural Resources) และทางสังคม (Social Resources) มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมความสามารถของบุคคลให้อยู่ในสังคมได้อย่างผาสุกอัธยาศัยของแต่ละบุคคล และช่วย

3. Helen I. Clarke, *Principles and Practice of Social Work* (New York : D. Appleton-Century Company, 1947) p.10

4. Joseph Anderson, *Social Work Year Book*, 1974

5. Max Siporin, *Introduction to Social Work Practice* (New York : Macmillan Publishing Co., 1975), p.3

บรรเทาความต้องการของบุคคล กลุ่ม และชุมชน โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

ในปัจจุบันความหมายของบุคคล ที่มาขอรับบริการช่วยเหลือไม่ได้จำกัดอยู่ที่ทุกข์ยากเดือดร้อน เท่านั้น แต่หมายรวมถึงบุคคลธรรมดา แต่ต้องการพัฒนาความสามารถและความเป็นอยู่ให้ดีกว่าเดิม หรือบุคคลอยู่ในสภาพแวดล้อมปกติ แต่เกรงว่าในอนาคตอาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นแลหาทางป้องกันปัญหาไว้ก่อน ก็อาจมาอาศัยบริการทางด้านสังคมสงเคราะห์ได้ เพื่อเป็นการหามาตรการป้องกันเพราะนักสังคมสงเคราะห์สมัยใหม่เชื่อว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นนอกจากจะเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์แล้ว ยังเกิดจากสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญด้วย

ประเภทของการสังคมสงเคราะห์ (Social Work Methods)

เท่าที่ยึดถือปฏิบัติกัน การสังคมสงเคราะห์แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ⁶

1. ประเภทที่เน้นการให้บริการโดยตรง (Direct Services) ซึ่งมีอยู่ 3 วิธี ได้แก่
 - 1.1 การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Case Work)
 - 1.2 การสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Social Group Work)
 - 1.3 การจัดองค์กรชุมชน หรือการจัดระเบียบชุมชน (Community Organization)
2. ประเภทให้บริการทางอ้อม (Indirect Services) ได้แก่
 - 2.1 การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ (Social Work Research)
 - 2.2 การบริหารงานสวัสดิการสังคม หรือสังคมสงเคราะห์ (Social Welfare/Social Work Administration)

ในปัจจุบันนักวิชาการบางท่านได้จัดแบ่งประเภทของการสังคมสงเคราะห์ออกเป็น 2 ระดับ ระดับจุลภาค และ ระดับมหภาค สำหรับระดับจุลภาค คือ การทำงานประเภทที่เน้นการให้บริการโดยตรง แก่ บุคคล กลุ่ม และชุมชน ได้แก่ วิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย สังคมสงเคราะห์กลุ่ม และการจัดระเบียบชุมชน ส่วนระดับมหภาคนั้นเน้นการให้บริการในลักษณะการประสานงาน การบริหารงาน การจัดโครงการ ร่วมกำหนดนโยบาย รวมทั้งการวิจัยเรื่องที่เป็นประโยชน์เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวิจัยทางสังคม และการบริหารงาน สวัสดิการสังคม นั้นเอง

สำหรับวิธีการจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) ยังสามารถแบ่งการปฏิบัติงานออกเป็น การวางแผนทางสังคม (Social Planning) การปฏิบัติการทางสังคม

6. Walter A. Friedlander, *Concept and Methods of Social Work*, 2nd, ed. (N.J.: Prentice-Hall, 1976), p.23

(Social Action) การวางนโยบายทางสังคม (Social Policy Formation) การพัฒนาชุมชน (Community Development) และการปฏิรูปทางสังคม (Social Reform)⁷

ส่วนวิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Case Work) และสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Group Work) มีแนวโน้มว่าในอนาคตจะมีการผสมผสานกันมากยิ่งขึ้น เพราะในสถาบันที่สอนวิชาสังคมสงเคราะห์หลายแห่งในสหรัฐอเมริกา ได้ผลิตนักสังคมสงเคราะห์ที่มีความสามารถใช่วิธีการและเทคนิคของการปฏิบัติงานทั้งสองแบบรวมกันมากยิ่งขึ้น⁸

ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะทั่ว ๆ ไปของวิธีการสังคมสงเคราะห์พอสังเขปเพื่อความเข้าใจในขั้นต้น แล้วจึงจะอธิบายรายละเอียดข้อปลีกย่อยในแง่มุมต่าง ๆ ในบทต่อไป

การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Casework)

การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย หมายถึง การทำงานกับผู้ที่มีปัญหาเป็นรายบุคคล ซึ่งมาขอรับบริการจากองค์การสังคมสงเคราะห์ทั้งของรัฐบาลและเอกชน องค์การสังคมสงเคราะห์เหล่านั้นอาจจะให้บริการทางสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายโดยตรง และให้บริการสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายเป็นส่วนประกอบ เช่น ในโรงพยาบาล, โรงงานอุตสาหกรรมใหญ่, โรงเรียน เป็นต้น โดยนักสังคมสงเคราะห์จะให้คำปรึกษาแนะนำเฉพาะบุคคล ปัญหาเหล่านั้นได้แก่ ปัญหาการเงิน ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาทางอารมณ์และจิตใจ ฯลฯ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้มารับบริการตกอยู่ในความทุกข์ที่ไม่สามารถแก้ไขเองได้ การช่วยเหลือของนักสังคมสงเคราะห์จะชักจูงให้ผู้มารับบริการเข้าร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาด้วย เพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้ในอนาคต

การสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Social Group Work)

การสังคมสงเคราะห์กลุ่มหมายถึง การรวมกลุ่มของผู้มีปัญหาหรือความต้องการคล้ายคลึงกัน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการนั้น โดยมุ่งใช้อิทธิพลของกลุ่มและกิจกรรมในกลุ่มเข้าแก้ไขปัญหาและความต้องการ และพัฒนาสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนั้นยังรวมถึงการจัดกลุ่มเพื่อหาความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การตั้งแคมป์สำหรับเด็ก, การตั้งสโมสร เป็นต้น การรวมกลุ่มนี้ ยังช่วยให้สมาชิกแต่ละคนมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับและปรารถนาในสังคม ละทิ้งพฤติกรรมบางอย่างที่ขัดต่อสังคมด้วย

7. Walter A. Friedlander and Robert Z. Apte, *Introduction to Social Welfare* (New Jersey : Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1974), p.125.

8. Scott Briar, "Current Trends and Prospects" (in Social case work and group work), *Encyclopedia of Social Work* 1971, p.1243.

การจัดองค์กรชุมชน (Community Organization)

การจัดองค์กรชุมชน เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างทรัพยากรทางสวัสดิการสังคมกับความต้องการทางสังคม⁹ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความต้องการของประชาชนนักสังคมสงเคราะห์ยังเป็นผู้กระตุ้นให้ชุมชนตระหนักในปัญหา และร่วมกันวางแผนป้องกันและแก้ไขโดยพยายามให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มากที่สุด

การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ (Social Work Research)

การวิจัยทางสังคมเป็นวิธีการศึกษาถึงสภาพปัญหาในสังคม ศึกษามาตรการที่จะใช้บำบัดและกำหนดนโยบายทางแผนงาน และโครงการเพื่อบำบัดปัญหานั้น ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึง วิธีการสำรวจและการวิจัย ทำการวิเคราะห์บริการขององค์การทางสังคมสงเคราะห์เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข และริเริ่มบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การกำหนดนโยบายสังคม การวางแผนสังคม และการจัดบริการสังคม

การบริหารงานสวัสดิการสังคม¹⁰ (Social Welfare/Social Work Administration)

การบริหารงานสวัสดิการสังคม เป็นวิธีการที่องค์การสังคมสงเคราะห์ทั้งของรัฐบาลและเอกชนใช้สำหรับจัดบริการสังคมสงเคราะห์ ให้มีคุณภาพ ปริมาณ และประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนในชุมชนได้ทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์ การบริหารงานสวัสดิการสังคม รวมถึงการวางแผน การวางแผน การวางแผนโครงการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานขององค์การใช้ถือปฏิบัติ โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ รวมทั้งการประเมินผลงานการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงบริการองค์การ และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้อยู่ในความนิยมของผู้มารับบริการ

นอกจากนี้การบริหารงานสวัสดิการสังคมยังมีความหมายรวมถึงการจัดบุคคลเข้าทำงานให้เหมาะสมกับตำแหน่ง ฝึกให้มีทัศนคติและทักษะเพียงพอที่จะทำงานกับผู้ที่มิมีปัญหา และสามารถร่วมงานกับวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องได้ เช่น นักจิตวิทยา แพทย์ พยาบาล เป็นต้น โดยอาศัยทฤษฎีการบริหารองค์การมาใช้

9. นันทนีย์ ไชยสุด "หลักทฤษฎีเบื้องต้นของการสังคมสงเคราะห์" เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516) หน้า 9

10. นิภา ตุมรสุนทร, เอกสารเรื่องการสังคมสงเคราะห์เบื้องต้น (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), หน้า 12

นักสังคมสงเคราะห์ (Social Worker)

นักสังคมสงเคราะห์ คือ บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่ให้การช่วยเหลือ แก้ปัญหาและป้องกันบุคคล, กลุ่มชน หรือชุมชนที่กำลังประสบหรือคาดว่าจะประสบปัญหาทุกข์ยากเดือดร้อน โดยมีจุดมุ่งหมายให้บุคคลเหล่านั้นมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต อยู่ดีกินดีตามควรแก่สภาพ อันจะให้สังคมส่วนรวมดำรงอยู่ด้วยความผาสุก

นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังคมนั้นประกอบด้วยนักสังคมสงเคราะห์อาชีพและนักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัคร นักสังคมสงเคราะห์อาชีพจะปฏิบัติงานอยู่ในองค์การสังคมสงเคราะห์ทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชนเต็มเวลาโดยมีค่าตอบแทนเป็นเงินเดือน ส่วนนักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัคร คือบุคคลที่ทำงานหลักอย่างอื่น แต่มีความรู้ความสามารถในงานสังคมสงเคราะห์และมีเวลาว่างพอที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ จึงได้สละเวลามาปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ตามองค์การหรือสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ โดยไม่หวังค่าจ้างตอบแทน เช่น นักธุรกิจ พ่อค้า นายแพทย์ ทนายความ เป็นต้น

หน้าที่และความรับผิดชอบของนักสังคมสงเคราะห์¹¹ คือ

1. ทำหน้าที่แก้ปัญหาเฉพาะราย (Case Worker) ให้บริการแก้ปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้นว่า ปัญหาป้องกันการทิ้งบุตร ป้องกันการทำแท้ง ปรีกษาปัญหาทางจิตใจ ให้บริการทางสาธารณสุขภาค

2. ทำหน้าที่แก้ปัญหากลุ่ม (Group Worker) โดยจัดหากิจกรรมที่เหมาะสมกับความ ต้องการของกลุ่ม กิจกรรมต่าง ๆ ได้รับการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการให้บริการ ต่อบุคคลหรือกลุ่ม¹² และสามารถแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของกลุ่มได้ เช่น กิจกรรมใน ศูนย์เยาวชนต่าง ๆ

3. เป็นผู้ชักจูง (Motivator) และให้ความรู้ (Educator) กล่าวคือ ชักจูงแนะนำแนวทาง แก้ปัญหาให้แก่ผู้มาขอรับบริการ ให้ความรู้เผยแพร่ข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อผู้มาขอรับ บริการ เช่น ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

4. เป็นผู้ประสานงานและเป็นตัวแทนขององค์การ เช่น การส่งต่อเรื่องราวของผู้มา รับบริการไปให้ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง (Refer Case) หรือขอความช่วยเหลือเรื่องการลงทุนประกอบ อาชีพต่าง ๆ

11. นันทณี ไชยสุต, บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517)

12. Helen Northen, *Social Work With Groups* (New York : Columbia University Press, 1969), p. 5

5. รวบรวมสถิติ ประเมินผล ติดตามผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน

6. เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

การปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์จะเกี่ยวข้องกับการวางแผนนโยบายทางสังคม นักสังคมสงเคราะห์จะใช้บริการทางสังคมที่องค์กรหรือสถานสงเคราะห์มีอยู่เข้าแก้ปัญหาและสนองความต้องการของผู้มาขอรับบริการ โครงสร้างของบริการในแต่ละสถานสงเคราะห์จะกำหนดว่านักสังคมสงเคราะห์จะทำอย่างไรในการปฏิบัติงาน¹³

จุดมุ่งหมายของการสังคมสงเคราะห์

การสังคมสงเคราะห์เป็นความพยายามที่จะช่วยให้บุคคล กลุ่ม และชุมชนมีความเป็นอยู่ทางสังคมดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางสังคม, เศรษฐกิจ, จิตวิทยา และอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อบุคคล, ครอบครัว, กลุ่ม และชุมชน ความแตกต่างของวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์กับวิชาชีพอื่น อยู่ที่ผู้ให้บริการในอาชีพอื่นจะให้บริการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความต้องการส่วนบุคคลเท่านั้น แต่วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องคำนึงถึงการทำหน้าที่ทางสังคมของผู้มารับบริการด้วย การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเป็นผลมาจากปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในการวินิจฉัย วิเคราะห์ และการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องคำนึงถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ ความมุ่งหมายของงานสังคมสงเคราะห์จึงไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือ ครอบครัว และกลุ่มคนที่ต้องมาเกี่ยวข้องกันในสังคมเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ปรับปรุงสภาพทางสังคมทั่วไปด้วย เป็นต้นว่า ยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย และสภาพการทำงาน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม

จุดมุ่งหมายแรกเริ่มของการสังคมสงเคราะห์ เป็นเพียงการบรรเทาความยากจนโดยการให้ทานแก่คนชั้นต่ำและผู้ด้อยยากในสังคม ซึ่งมักจะให้ในรูปของเงินทอง แต่ปัจจุบันจุดมุ่งหมายนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น นั่นคือ พยายามก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีแก่ชุมชนทุกระดับในสังคม

ถ้าหากจะสรุปเป็นข้อ ๆ ก็สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ให้บุคคลเป็นตัวของตัวเอง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
2. ช่วยให้ผู้มารับบริการร่วมมือในการแก้ปัญหาของเขา ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาทาง

13. Carol H. Meyer, *Social Work Practice*, (New York: The Free Press, 1976), p.93

ด้านร่างกายหรือจิตใจ ในการช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหา นั้นจะต้องดูความเหมาะสมเป็นสำคัญ เพราะทุกคนมีความแตกต่างกัน

3. ช่วยบุคคลและกลุ่มคนในการแก้ปัญหา หรือลดปัญหา ซึ่งเกิดจากความไม่สมบูรณ์ระหว่างตัวบุคคล และภาวะแวดล้อม โดยวิเคราะห์ว่าปัญหาอยู่ตรงไหน

4. นอกจากมุ่งหมายที่จะบำบัดและป้องกันแล้ว ยังต้องมุ่งค้นหาพิสูจน์และสนับสนุนความสามารถของบุคคล กลุ่มและชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นเสียก่อน

5. ช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับสังคมทุกระดับ เพื่อส่งเสริมให้คนและสิ่งแวดล้อมในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่ดีต่อกัน

ขอบเขตของงานสังคมสงเคราะห์

เมื่อได้ทราบถึงจุดมุ่งหมายของงานสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวแล้ว ขอบเขตของงานสังคมสงเคราะห์จึงเกี่ยวข้องกับ¹⁴

1. การทำงานเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกชุมชนในสังคม โดยนักสังคมสงเคราะห์จะช่วยให้เขาเข้าใจและเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ในสังคม ช่วยให้เขารู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม ตลอดจนรู้จักต่อสู้เพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

2. การทำงานกับทรัพยากรในสังคม ดูว่าจะอะไรเป็นปัญหา จะใช้ทรัพยากรอะไรที่จะช่วยแก้ปัญหา ถ้าทรัพยากรที่รว่านั้นไม่มีในชุมชน จะต้องรู้จักหาที่อื่นและนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา เช่น ถ้าผู้มารับบริการต้องการทำหมั้น แต่ที่สถานสงเคราะห์แห่งนั้นไม่มีบริการนี้ ก็จะส่งต่อหรือขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นที่ให้บริการ

3. การทำงานเกี่ยวข้องกับการนโยบายสังคม นักสังคมสงเคราะห์จะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของคน กลุ่ม และชุมชน กับนโยบายสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับรัฐบาลว่ามีผลดีและผลเสียแก่คนในสังคมอย่างไร

ปรัชญาและค่านิยมในงานสังคมสงเคราะห์

ปรัชญาของงานสังคมสงเคราะห์ มีความเชื่อเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ความสามารถที่จะพัฒนาได้ของแต่ละคน ความเป็นอิสระในการเลือก การแสดงออกและการพูด การแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม

ค่านิยมของงานสังคมสงเคราะห์จึงเกิดจากปรัชญาความเชื่อดังกล่าว ประกอบด้วย

14. ยูพา วงศ์ไชย, ทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ (กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, 2523) หน้า 9-10

อุดมคติและศรัทธาที่ช่วยผลักดันให้การปฏิบัติงานสังคมเคราะห์สำเร็จได้ ค่านิยมทางสังคม-
สงเคราะห์ในปัจจุบันนี้เป็นการพัฒนาการจากในอดีต สะสมพอกพูนกันเป็นความเชื่อซึ่งรับปฏิบัติ
กันต่อ ๆ มา

ค่านิยมทางสังคมสงเคราะห์ที่สำคัญ ได้แก่

1. เชื่อในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และยอมรับว่าแต่ละคนมีคุณค่า
2. เชื่อว่าแต่ละบุคคลมีสิทธิ์ที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง ว่าตนต้องการอะไร สิ่งที่ต้องการ
จะได้โดยวิธีใด ซึ่งไม่เดือดร้อนและกระทบกระเทือนผู้อื่น ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ผู้มี
ปัญหาจะได้รับการแนะนำให้รู้จักช่วยตัวเอง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจและสังคม
เมื่อผู้มีปัญหาทราบถึงบทบาทของตนเองในการแก้ปัญหา เขาก็สามารถจะแก้ปัญหาของตนเอง
เทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติที่ถูกต้องนั้นสามารถจะ
สอนให้เรียนรู้กันได้ ด้วยวิธีการเช่นนี้ผู้มีปัญหาจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความนับถือตน
เอง เมื่อเขารู้ปัญหาของเขา (อาจจะรู้โดยตนเองหรือนักสังคมสงเคราะห์แนะนำก็ได้) เขาจะมี
โอกาสตัดสินใจเลือกทางเดินแห่งชีวิตใหม่เพื่อตัวเอง ความเป็นอิสระในการเลือกนี้จะช่วยไม่ให้เกิด
ปัญหาเกิดความคับข้องใจหรือกระอักกระอ่วนใจว่าตนไปขอความช่วยเหลือคนอื่น และช่วยขจัด
ความรู้สึกว่ามีบุคคลอื่นเข้ามาวุ่นวายในชีวิตส่วนตัว แต่เขาจะตระหนักว่าตนเองมีความสามารถ
ในการร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3. เชื่อว่าแต่ละบุคคลมีความเท่าเทียมกัน นักสังคมสงเคราะห์จะต้องไม่มีอคติในเรื่อง
ชั้นวรรณะ สีผิว ศาสนา และลัทธิการเมือง ถ้าปราศจากอคติเหล่านี้ บริการทางสังคมจะได้ผลดี
ถึงที่สุด

4. ให้ความสำคัญในเรื่องความต้องการของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทาง
เศรษฐกิจ, สังคม หรืออารมณ์ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องให้ความสนใจและเห็นอกเห็นใจผู้ที่
เดือดร้อน พยายามให้เขาเหล่านั้นบรรลุในสิ่งที่เขาต้องการและช่วยให้เขาปรับตัวเข้ากับสภาพ
แวดล้อมใหม่ได้

5. ความเชื่อดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม
ส่วนรวม, ต่อครอบครัว และต่อตัวผู้มาขอรับบริการ นักสังคมสงเคราะห์จะกระตุ้นให้เขา
ตระหนักว่า การยอมรับในสิทธิของตนนั้นต้องคำนึงถึงหน้าที่ที่พึงจะมีต่อผู้อื่น คือ ต้องยอมรับและ
เคารพในความต้องการและสิทธิของผู้อื่นด้วย และเข้าใจว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีทั้งการให้
และการรับ

6. เชื่อว่าบุคคลแต่ละคนมีแรงกระตุ้นอยู่ภายใน ซึ่งจะส่งผลถึงความสามารถของแต่ละคน ความสามารถนั้นหมายถึง ความสามารถทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติ ปัญญา และสังคม ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามกรรมพันธุ์ สิ่งแวดล้อม และโอกาส ฉะนั้นไม่ว่าบุคคลนั้นจะเผชิญปัญหา สภาพ หรือสถานการณ์ไม่พึงประสงค์เช่นไรก็ตาม เขาย่อมมีความสามารถในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้¹⁵

7. บุคคลแต่ละคนในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ย่อมมีข้อผูกพันต่อสังคมในอันที่จะแสวงหาความสำเร็จให้ตนเอง ซึ่งย่อมมีผลต่อความเจริญของส่วนรวมด้วย

8. สังคมย่อมมีสิทธิในการช่วยเพิ่มพูนให้สมาชิกแต่ละคนของสังคมมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน¹⁶

วิชาชีพสังคมสงเคราะห์

คำว่าวิชาชีพ (Professional) หมายถึง การทำงานที่ต้องการบุคคลซึ่งรู้ในเรื่องนั้น ๆ เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ เช่น แพทย์ ทนายความ เป็นต้น บุคคลที่จะทำงานในประเภทดังกล่าวนี้ได้จะต้องได้รับการฝึกฝนวิชาความรู้และทักษะ (skill) มาอย่างชำนาญ เช่นเดียวกับงานสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติด้านนี้คือ นักสังคมสงเคราะห์นั้นก็ได้รับการฝึกฝนทฤษฎี วิชาความรู้ ทักษะ และมีประสบการณ์มาอย่างเพียงพอพร้อมที่จะรับผิดชอบในการทำงานกับผู้ที่มีปัญหา¹⁷

งานสังคมสงเคราะห์ได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งเพราะประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญดังนี้

1. องค์ประกอบแห่งความรู้ (Body of Knowledge) และทักษะ (Skill) คนที่จะประกอบอาชีพนักสังคมสงเคราะห์จะต้องศึกษาทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์ และสามารถนำความรู้ นั้นมาใช้ได้อย่างเชี่ยวชาญ การศึกษาทางสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์นั้นเริ่มมีตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาเอก ระหว่างการศึกษาก็จะมีการฝึกความชำนาญในการปฏิบัติงานด้วย ภายใต้การควบคุมดูแล และการแนะนำของผู้ชำนาญงานด้านนี้มาแล้ว เช่น ออกไปฝึกงานตามสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักวิธีการและขั้นตอนของการแก้ปัญหา เทคนิคในการสอบถามให้ได้ข้อเท็จจริง เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วผู้ที่เรียนวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ยัง

15. นิภา คุมรัตน, เอกสารเรื่องการศึกษาสังคมสงเคราะห์เบื้องต้น (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), หน้า 20

16. เรื่องเดียวกัน, หน้า 21

17. Neil Gilbert, Henry Miller and Harry Specht, *An Introduction to Social Work Practice* (New Jersey : Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1980), p. 14.

ต้องมีความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาประกอบการทำงานด้วย เช่น ความรู้ด้านสังคมวิทยา, จิตวิทยา เป็นต้น

2. มีอำนาจในการปฏิบัติงานและมีการควบคุมของชุมชน (Authority and Community Sanction) หน้าที่สำคัญของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการของบุคคล กลุ่ม และชุมชน ซึ่งคนที่ทำหน้าที่นี้ได้ต้องมีความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะอยู่แล้ว ส่วนผู้ที่มาขอรับบริการช่วยเหลือก็คือ บุคคลที่ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ตัวเองได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องเป็นผู้มาขอรับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จะต้องเชื่อถือในความสามารถของนักสังคมสงเคราะห์ที่จะแก้ปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนลงได้ เช่นเดียวกับวิชาชีพแพทย์ผู้ที่จะเป็นนายแพทย์ได้ก็ต้องศึกษาฝึกฝนในศาสตร์ด้านนี้ คนไข้ที่มาขอการรักษาจะต้องเชื่อถือข้อวินิจฉัยและคำแนะนำของนายแพทย์เพื่อให้ทำการป่วยไข้หายหรือบรรเทาเบาบางไป ดังนั้นในประเด็นนี้เองถึงได้กล่าวว่า วิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีอำนาจในการปฏิบัติงาน

ส่วนประเด็นที่ว่ามีการควบคุมของชุมชนนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความเห็นชอบด้วยของชุมชนต่ออำนาจในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ โดยออกมาในรูปของการให้ประกาศนียบัตร หรือใบอนุญาตในการทำงานแก่ผู้ที่มีคุณสมบัติตามกำหนด ซึ่งจะเป็นเครื่องยืนยันว่านักสังคมสงเคราะห์เหล่านั้นมีความสามารถพอที่จะปฏิบัติงานอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ

3. มีสมาคมวิชาชีพ (Professional Association) ซึ่งจะเป็นสถาบันรับรองอันเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมของชุมชน ประโยชน์ของสมาคมวิชาชีพนั้นจะก่อให้เกิดความก้าวหน้า ยกระดับวิชาชีพให้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และวิธีการทำงานที่ได้ผล

4. มีจรรยาบรรณ (Code of Ethics) ซึ่งจะเป็นแนวชี้แนะความประพฤติและการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ หรือกล่าวอีกอย่าง จรรยาบรรณ หมายถึง อุดมการณ์ ที่วิชาชีพตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงาน ช่วยควบคุมความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ และรักษาไว้ซึ่งความซื่อตรงต่อหน้าที่ ตัวอย่างของจรรยาบรรณในงานสังคมสงเคราะห์ เช่น ต้องรักษาความลับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ไม่เปิดเผยเรื่องราวของผู้มีปัญหาแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

5. มีข้อกำหนดในการรับบุคคลเข้าทำงาน วิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีวิธีการคัดเลือก ฝึกฝน และอบรมผู้ที่สมัครใจจะทำงานด้านนี้ เพื่อให้ได้คนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความสามารถที่จะวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับเหตุการณ์อย่างมีเหตุมีผล นักสังคม

สงเคราะห์ที่ตีตราตระหนกอยู่เสมอว่า สังคมสมัยใหม่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองและสังคมอุตสาหกรรม ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นย่อมแตกต่างกันออกไปและซับซ้อน เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นลักษณะงานเช่นนี้ จึงต้องการบุคคลที่ใช้ความคิดอย่างพินิจ พิเคราะห์ เสียสละและต้องการสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม นอกเหนือจากการมีความรู้เชิงทฤษฎีและมีทักษะในการปฏิบัติงาน

ประเภทของการบริการด้านสังคมสงเคราะห์

เมื่อพิจารณาถึงประเภทของการบริการหรือขอบเขตของการให้บริการสังคมสงเคราะห์พอสรุปได้ดังนี้ คือ¹⁸

1. การประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) เป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคลทั่วไปที่ทุกข์ยากเดือดร้อน การให้ความช่วยเหลืออาจจะเป็นเงินหรือสิ่งของโดยผ่านการทดสอบความจำเป็น (Meen Test) ผู้ที่อยู่ในข่ายขอความช่วยเหลือประเภทนี้ ได้แก่ คนชรา คนตาบอด คนพิการ เด็กอนาถา เป็นต้น

2. การประกันสังคม (Social Insurance) เป็นบริการทางสังคมที่จัดขึ้นเพื่อคุ้มครองรายได้ของประชาชนเมื่อเขาขาดรายได้อันเนื่องมาจาก ชราภาพ, ว่างาน, ประสบอุบัติเหตุในการทำงาน, เป็นหม้าย เป็นต้น หลักสำคัญของการประกันสังคม คือ ต้องมีการจ่ายเบี้ยประกัน (Contribution) จากผู้ทำประกัน และจึงจะได้ประโยชน์ทดแทน (Benefit) ในภายหลัง ในการนี้ รัฐบาลและนายจ้างจะร่วมออกเงินสมทบด้วยคนละส่วน

3. บริการจัดหางาน (Employment Services) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อจัดหางานให้บุคคลที่ต้องการทำงาน รวมถึงการคุ้มครองแรงงานและฟื้นฟูความสามารถในการประกอบอาชีพ

4. เคหะสงเคราะห์ (Housing Services) มีโครงการกำจัดแหล่งเสื่อมโทรมและพัฒนาเมือง จัดหาที่อยู่ได้มาตรฐานให้แก่ผู้มีปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัย

5. บริการสวัสดิการชุมชน (Community Welfare Services) จะจัดบริการทางสังคมและอนามัยโดยการวางแผนและให้บริการแก่ชุมชนในทางอ้อม เช่น จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ชุมชน (องค์การกลางที่ทำหน้าที่รณรงค์หาเงินเพื่อการสังคมสงเคราะห์ปีละ 1 ครั้ง) ตั้งคณะกรรมการสวัสดิการในชุมชน ฯลฯ

18. Walter A. Friedlander, *Concepts and Methods of Social Work*, 2 nd.ed. (New Jersey: Prentice-Hall, 1976), pp.9-11.

6. การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก (Veterans' Services) โดยให้การรักษาพยาบาลทั้งทางร่างกายและจิตใจ แนะนำอาชีพ ฟื้นฟูสมรรถภาพ ให้การศึกษา จัดหาที่อยู่อาศัย และให้เงินทดแทนแก่ทหารพิการและทายาทของเขา

7. บริการทางสังคมระหว่างประเทศ (International Social Services) เป็นบริการที่จัดขึ้นโดยองค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ, องค์การอนามัยโลก องค์การเหล่านี้สนับสนุนให้แข่งขันกันในการจัดองค์การชุมชน, บริหารงานสวัสดิการสังคมและวางแผน เป็นต้น

ถ้ามองในแง่การแบ่งตามประเภทของปัญหาและผู้รับบริการ และลักษณะขององค์การที่ให้บริการ (Setting) การสังคมสงเคราะห์ก็จะแบ่งเป็น

1. การสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน (School Social Work)
2. การสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ (Medical Social Work)
3. การสังคมสงเคราะห์ในกิจการราชทัณฑ์ (Correctional Social Work)
4. การสังคมสงเคราะห์ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitative Social Work)
5. การสังคมสงเคราะห์ในวงการอุตสาหกรรม (Industrial Social Work)

งานสังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์และศิลป์¹⁹

ที่ว่างงานสังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์ เนื่องจากวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีปัจจัยสนับสนุน คือ

1. การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์อาศัยหลักและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือมีการสังเกต ค้นหาข้อเท็จจริง (fact-finding) และตรวจสอบวิเคราะห์
2. มีหลักวิชาการและทฤษฎีของการปฏิบัติงาน เช่น ทฤษฎีทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา เป็นต้น
3. มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. มีองค์ประกอบแห่งความรู้ทั้งปวงที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

19. บุพา วงศ์ไชย, ทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ (กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, 2523) หน้า 21-22